

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-51

KONCEPČNÍ PŘÍSTUPY K ZAJIŠTĚNÍ VEŘEJNÝCH SLUŽEB NA VENKOVĚ: ZKUŠENOSTI Z NĚMECKÉ REGIONÁLNÍ POLITIKY A PROSTOROVÉHO PLÁNOVÁNÍ

Conceptual approaches to ensure rural public services: The experience from German regional policy and spatial planning

JIŘÍ JEŽEK

Středisko pro výzkum regionálního rozvoje | *Centre for Regional Development Research*
Fakulta ekonomická | *Faculty of Economics*
Západočeská univerzita v Plzni | *University of West Bohemia in Pilsen*
✉ *Univerzitní 8, 306 14 Plzeň, Czech Republic*
E-mail: jezekji@kge.zcu.cz

Anotace

Příspěvek analyzuje koncepční přístupy k zajištění veřejných služeb (občanského vybavení). V duchu teorie pro praxi kriticky shrnuje německé poznatky. Zvláštní pozornost věnuje normativnímu vymezování centrálních míst (střediskových obcí různého řádu) a územních kategorií (např. různých typů venkovských oblastí). Na základě studia literatury a expertních rozhovorů dokládá, že v posledním desetiletí dochází ke „změkčování“ těchto nástrojů regionální politiky a prostorového plánování. Experti jsou skeptičtí k praktickému použití tradičních koncepcí. Podle jejich názoru je zapotřebí hledat nové integrované a kooperativní přístupy. Normativní vymezování centrálních míst a územních kategorií hraje podle nich v současnosti pouze informativní roli. Potřeby v oblasti veřejných služeb a možnosti jejich uspokojování jsou natolik prostorově diferencované, že je zapotřebí k nim přistupovat v každém regionu individuálně. Regionální politika a prostorové plánování by měli více důvěřovat schopnostem místních a regionálních společenství, že dokáží potřeby a opatření na podporu veřejných služeb správně identifikovat a zodpovědně řešit. Tomu by měla odpovídat i veřejná podpora veřejných služeb, především v periferních regionech. Mělo by se jednat o podpůrné programy překračující rámec jednotlivých ministerstev (v současné době převažují odvětvové přístupy) a umožňují více způsobů řešení problémů. Německé zkušenosti mohou být východiskem také pro Strategii regionálního rozvoje České republiky 2021+.

Klíčová slova

veřejné služby, venkov, regionální politika, prostorové plánování, koncepce, centrální místa, územní kategorie

Annotation

The paper analyses conceptual approaches to ensuring public services (civic amenities). In the spirit of “theory for practice”, it critically summarizes the experience of solving this problem in Germany. It pays particular attention to the normative delineation of central sites (central districts of different order) and territorial categories (e.g. different types of rural areas). Based on the study of literature and expert interviews, it demonstrates that the regional policy and spatial planning tools have been “softened” over the last decade. Experts are skeptical about the practical use of traditional concepts. In their opinion, new integrated and cooperative approaches need to be sought. According to them, the normative delineation of central sites and territorial categories plays nowadays only an informative role. Needs in public services and the possibilities for their satisfaction are so spatially differentiated that they need to be approached individually in each region. Regional policy and spatial planning should have more confidence in the capacity of local and regional communities that they are able to identify and solve needs and measures to support public services responsibly. Public support for public services, especially in peripheral regions, should also correspond to this. They should be support programs going beyond framework of individual ministries (currently sectoral approaches are prevalent) and allow more ways to solve problems. The German experience can also be a starting point for the Regional Development Strategy of the Czech Republic 2021+.

Key words

public services, rural areas, regional policy, spatial planning, conception, central places, territorial categories

JEL classification: R58

1. Úvod: Obslužná vybavenost, střediskovost a spádovost venkovských sídel

Prostorové rozmístění veřejných služeb úzce souvisí se střediskovostí a spádovostí sídel. Nepřítomnost a obtížná dosažitelnost (dostupnost) služeb pro bydlicí obyvatelstvo, zvláště maloobchodu, základního školství, zdravotnictví a kultury, jsou důležitými důvody nespokojenosti obyvatel s životními podmínkami na venkově. Tato nespokojenost je také častým důvodem k odchodu obyvatel do lépe vybavených měst a městských regionů. Obyvatelé venkovských sídel s nedostatečnou občanskou vybaveností, ležící stranou linek veřejné dopravy a nacházející se daleko od center obslužné vybavenosti, se obtížně vyrovnávají s problémy každodenního shánění základních potravin, dopravování dětí do a ze základních škol a zařízení lékařské péče. (Chilla, Kühne, Neufeld, 2016)

Úbytek obyvatel venkovských sídel a skutečnost, že stále více obyvatel využívá nabídku služeb ve městech, zvláště při dojížděce do zaměstnání, jsou významnou příčinou snižování počtu zákazníků v místních zařízeních služeb. Mnohá venkovská obslužná zařízení se tak postupně dostávají pod práh rentability a zanikají. Týká se to především místních obchodů, základních škol a zdravotnických zařízení na venkově. (Knox, Mayer, 2009)

2. Cíl a metodika

Regionální výzkum se tradičně zaměřuje na analýzu prostorového rozmístění služeb s cílem zjistit územní rozdíly v jejich dostupnosti. Tento příspěvek se zabývá koncepčními přístupy k zajištění potřebných služeb (občanského vybavení) ve venkovských regionech. V duchu „teorie pro praxi“ se snaží shrnout praktické přístupy (praktiky) k řešení výše uvedeného problému a postihnout změny v těchto přístupech. Vycházíme přitom z německých zkušeností. Německo je často označováno jako země s nejlépe propracovanými koncepcemi rozvoje venkova, resp. systémem prostorového plánování. Navíc jsme přesvědčeni, že Německo, stejně tak jako Rakousko, nám je kulturně blízké, takže bychom se o jeho zkušenosti měli více zajímat a nechat se jimi inspirovat (Ježek, 2013; Ježek, 2016).

Příspěvek vznikl v rámci řešení dvou projektů Technologické agentury ČR. Prvním je projekt „Predikce budoucích výzev sídel do 15 000 obyvatel a foresight souvisejících trendů“ (TAČR Beta TITSMMR702) a druhým „Budoucnost venkova v České republice: Výzvy, vize, rozvojové scénáře a adaptační strategie“ (TAČR Éta č. TL01000110).

V rámci řešení výše uvedených projektů autor článku v červenci 2018 uskutečnil studijní cestu, během níž navštívil 28 německých malých měst za účelem seznámení se s jejich aktuálními rozvojovými problémy (důraz na otázku zajištění občanského vybavení v podmínkách demografických změn) a strategiemi jejich řešení. Jednalo se o tato města: Bad Lobenstein, Rödental, Hofheim in Unterfranken, Hassfurt am Main, Jossgrund a okolí (Verband zur Entwicklung des hessischen Spessart), Bad Orb, Eltville, Castellaun, Cochem, Daun, Nettersheim, Monschau, Andernach, Altena, Bönen, Fürstenau, Lathen, Sustrum, Barnstorf, Lauenburg, Boizenburg, Ratzeburg, Bad Malente, Beverungen, Bad Sooden-Allendorf, Wanfried, Duderstadt a Mücheln.

Kromě toho se uskutečnilo šest expertních rozhovorů, jejichž tématem bylo zhodnocení současných německých přístupů k rozvoji malých měst a venkovských oblastí. Konkrétně se polostrukturované rozhovory uskutečnili s dr. Antonií Milbert a dr. Christianem Schlagem z Bundesinstitut für Bau-, Stadt- und Raumforschung (Bonn), prof. Christinou von Haaren z Univerzity Hannover (Institut für Umweltpfung), prof. Rainerem Danielzykem (generálním sekretářem Akademie für Raumforschung und Landesplanung v Hannoveru), prof. Petrem Dehne (Hochschule Neubrandenburg, Institut für kooperative Regionalplanung) a s prof. Jörgem Maierem z Univerzity v Bayreuthu.

Podrobnější výsledky tohoto empirického výzkumu budou publikovány v připravované monografii.

3. Systém centrálních míst - analytický a normativní přístup k jejich vymezení

Tradiční přístupy k rozmísťování veřejných služeb, snažící se o „zajištění územně rovnocenných podmínek“ pro obyvatele, se opírají o Christallerovu teorii centrálních míst, resp. vycházejí z vymezení různých kategorií obslužných center (Christaller, 1933). W. Christaller hledal odpověď na otázku, zda existuje nějaká pravidelnost v prostorovém rozmístění sídel různé velikosti a jejich vybavenosti. Dokázal, že sídelní systém je hierarchicky organizovaný a je tvořen sídly s různou (odstupňovanou) mírou centrality (centrální funkce).

K tomu je zapotřebí dodat, že systém centrálních míst, resp. střediskových obcí (obslužných center) není statický, ale podléhá změně. K nejvýznamnějším faktorům, ovlivňujícím prostorové rozmístění služeb patří (mj. Kegler, 2016; Trezib, 2014; Green Leigh, Blakely, 2013):

- růst kupní síly obyvatelstva a další faktory, vedou k nabídce nových výrobků a služeb a k rozšiřování hierarchie centrálních míst směrem nahoru;
- zlepšování dopravní dostupnosti (integrované systémy, dopravní rychlost, dopravní náklady), resp. vyšší mobilita obyvatelstva vede k přeskokování nižších centrálních míst a tím k zvětšování tržních zón;
- působením aglomeračních efektů dochází ke koncentraci kupní síly, např. ve velkých nákupních centrech, což znevýhodňuje centra menší velikosti;
- změna spotřebitelského/ nákupního chování ve prospěch jiných nákupních center, než místních (nejblíže ležících) podporuje také růst dojížděky mezi místem bydliště a pracoviště;
- lepší možnosti skladování mají za následek nižší frekvenci nakupování (přeskakování center nižšího řádu);
- koncentraci služeb, resp. občanského vybavení do center vyššího řádu obecně způsobuje také všudypřítomný tlak na efektivitu, snižování nákladů a kvalitu.

V posledních letech jsme nejenom v Německu svědky toho, že dochází k redukci počtu obslužných zařízení ve většině venkovských sídel a k jejich soustředování do vyšších obslužných center s většími spádovými regiony (Schlump, Zaspel-Heisters, 2017).

Prostorové rozmístění veřejných služeb se neřídí pouze ekonomickými kritérii návštěvnosti anebo provozních nákladů. Vždy záleží také na veřejné politice a veřejné správě (jak na národní, tak i regionální a lokální úrovni) do jaké míry jsou ochotny nerentabilní zařízení podporovat. Také sami občané a občanské organizace se mohou spolupodílet na zajišťování veřejných služeb (Haber, Rüdiger, Baumgart, 2014).

V poválečném období se na základě Christallerova analytického zjištění rozvinulo normativní pojetí centrality. V rámci tohoto přístupu se začal vývoj centrálních míst plánovat a podporovat, aby bylo zajištěno co možná největší dostupnosti služeb (občanského vybavení). Zatímco Christaller se snažil pouze zjistit, jaké funkce se koncentrují v sídlech určité velikostní kategorie, tak úkolem prostorového plánování se stalo určovat, jaké funkce je zapotřebí rozvíjet ve vymezených typech sídel, aby bylo dosaženo rovnocenných životních podmínek na území celého státu. Podobný systém vznikl také v 70. letech minulého století v Československu pod označením středisková soustava sídel. (Schlier, 1937; Barnes, Minca, 2013).

Existují přitom značné rozdíly mezi analytickým a normativním pojetím nebo vymezením centrálních míst. Názorně nám to ukazuje příklad ze Sárska (obrázek 1). Zemský rozvojový plán Sárska (*Landesentwicklungsplan*) normativně stanovuje tři typy centrálních míst: *Oberzentrum*, *Mittelzentrum* a *Untzentrum*. Analytické a normativní vymezení centrálních míst se přitom značně liší. Mnohá normativně stanovená *Mittelzentren* a *Untzentren* nevykazují analyticky zjištěné centrální funkce. Naopak v okolí Saarbrückenu, hlavního města Sárska, mnohá místa s vysokou centrální funkcí nejsou v rozvojovém plánu jako centrální místa vůbec uvedena.

Obr. 1: Analytický a normativní přístup k centrálním místům v Sársku

Zdroj: Chilla, Kühne, Neufeld 2015, s. 77.

Koncept centrálních míst je v kontextu regionální politiky a prostorového plánování nejenom v Německu, ale i v Rakousku, Švýcarsku a Nizozemí považován za prominentní koncept. O centralitě jako důležitém přístupu k prostorovému plánování sídel se diskutuje také ve Velké Británii, Izraeli, Francii nebo Finsku (Trebiz 2014).

Snad nejčastěji se o centrálních místech diskutuje v souvislosti s povolováním a umístováním maloobchodních zařízení. V mnohých německých spolkových zemích je regulována maximální velikost nákupních ploch odpovídající centrální funkci daného sídla. Např. v Porýní – Falci je možné v centrech místního významu (*Grundzentrum*) povolit pouze obchodní plochy do 2 000 m² prodejní plochy. Pokud investor nebo obec chtějí realizovat větší obchodní centrum, tak musí podle příslušného zákona proběhnout proces posuzování vlivu takového zařízení na existující maloobchodní síť, dopravní síť apod. Ve výsledku může být takováto investice

schválena. Alternativně může také dojít ke změně centrální funkce sídla (např. přechod od *Grundzentrum* k *Mittelzentrum*).

V posledních letech se však i v Německu přístup k normativně vymezeným centrálním místům, jakožto nástrojům regionální politiky a prostorového plánování, značně změnil (Chilla, Kühne, Neufeld, 2015; Schlump, Zaspel-Heisters, 2017 a jiní):

- V mnohých spolkových zemích dochází k tomu, že se výrazně omezují správní kompetence okresů (*Regierungsbezirke*), nebo dochází k jejich rušení. Vládní okresy (velikostně odpovídající našim správním obvodům ORP nebo bývalým okresům) dnes v Německu existují pouze v Bavorsku, Bádensku-Würtenbersku, Hessensku a Severním Porýní-Vestfálsku. V ostatních spolkových zemích byly zrušeny (Porýní – Falc, Sasko) nebo vůbec nevznikly (Šlesvicko-Holštýnsko, Duryňsko, Sársko). Na této úrovni dnes existují pouze tzv. regionální plánovací svazy (např. Meklenbursko – Přední Pomořansko).
- V mnohých spolkových zemích došlo k „změkčení“ nástrojů zemského prostorového plánování. Nejsou tedy právně závaznými. Jako příklad můžeme uvést Bavorsko, resp. jeho zemské plánování. Z důvodu snižování byrokracie byly v rámci reformy (2013) zrušeny rozvojové osy a redukován systém centrálních míst na pouhé dva stupně, přičemž zároveň ztratil v mnohých oblastech závaznost. Na druhé straně získal na „velkorysosti“, takže např. spojení měst Wunsiedel a Marktredwitz se dostalo do stejné kategorie *Oberzentrum*, podobně jako Mnichov.
- Rostoucí význam internetu jak v oblasti maloobchodu, tak i v oblasti veřejné správy a trhu práce (práce z domova - teleworking) potenciálně oslabují centrální funkce sídel, neboť mnohé zboží a služby nejsou poptávány v centrálních místech, ale z místa bydliště.

Územní kategorie a jejich typologie

Dalším v minulosti často používaným koncepčním nástrojem regionální politiky a prostorového plánování jsou tzv. územní kategorie (*Gebietskategorien*). U nás, v kontextu územního plánování je známe spíše pod označením funkční plochy. V německém pojetí se však jedná také o různě vymezené typy území vymezované na regionální úrovni, přičemž nejčastějším kritériem je odlišnost prostorových struktur nebo odlišné rozvojové předpoklady (např. příměstské suburbanizované regiony, periferní venkovská území apod.). Tradičně se k řešení problémů venkova přistupovalo tak, že se vymezovaly jeho různé typy a regionální politika se zabývala řešením jejich typických problémů.

Na cestě k hledání nových integrovaných a kooperativních strategií

V posledních desetiletích (od 90. let 20. století) dochází v Německu k postupné změně myšlení, resp. hledání nových koncepčních přístupů k politice rozvoje venkova. (Weck, Beisswenger, 2014; Küpper, Kundolf, Mettenberger, Tuitjer, 2018 a jiní).

Za prvé, venkov již není chápán jako výlučná územní kategorie, kterou je zapotřebí koncepčně řešit odděleně od měst a městských aglomerací. Právě naopak. Již v 90. letech se v Německu objevují názory, že rozvoj venkova je zapotřebí řešit v kontextu rozvoje měst a městských regionů, nikoliv samostatně. V souvislosti s rozvojem venkova se od počátku 21. století zdůrazňuje role malých a středních měst. Vedle metropolí a metropolitních regionů se často hovoří o tzv. regiopolích.

Za druhé, jak vyplývá z expertních rozhovorů i z rešerše odborné literatury, tak venkov a venkovská sídla jsou dnes natolik heterogenními kategoriemi, že snahy o jejich komplexní typologizaci často selhávají. Přestože má Německo podle R. Danielzyka bohaté zkušenosti s používáním různých typologií (*Gebietskategorien*) v regionální politice a prostorovém plánování, sahající do 60. let 20. století, tak v poslední době převažuje názor, že podobné typologizace pozbývají na normativní relevanci a mají pouze informativní význam. Problémem je nejednoznačnost a nepřesvědčivost kritérií pro jejich vymezování, resp. jejich neakceptování politickou reprezentací.

Podle oslovených expertů se můžeme pouze dohadovat, zda tato změna souvisí s rezignací na společenské řízení (regulaci) veřejných služeb v důsledku „neoliberálního paradigmatu“ nebo se naopak v duchu liberálního přístupu jedná o paradigmatickou změnu v pojetí regionální politiky a prostorového plánování směrem k větší flexibilitě a upřednostňování bottom-up přístupů (ze zdola nahoru).

Dnešní německé koncepční přístupy k zabezpečování veřejných služeb (občanského vybavení) na venkově rezignují na normativní přístupy „ze shora dolů“. To v Německu znamená, že normativní vymezování obslužných center a vymezování kategorií venkovských regionů a obcí je na ústupu.

Naopak se hledají místně, resp. regionálně specifické adaptační strategie rozvoje veřejných služeb (občanského vybavení), čelící takovým výzvám jako je stárnutí populace, pokles počtu obyvatel a rostoucí požadavky na kvalitu

veřejných služeb. Tyto strategie mají většinou regionální (my bychom řekli spíše mikroregionální charakter) a vznikají v rámci spolupráce mezi veřejnou správou, občany a dalšími relevantními aktéry.

V oblasti regionální politiky a plánování rozvoje venkova tak dnes v Německu vidíme zřetelný posun od celoplošných přístupů a snah o zajištění rovnocenných životních podmínek v celé zemi k individuálnímu rozvoji jednotlivých regionů, vycházejícího z identifikace jejich specifických problémů a konkurenčních výhod, které zajistí jejich dlouhodobý (udržitelný) rozvoj. Celoplošné zabezpečení občanského vybavení není podle R. Danielzyka ani smysluplné, ani finančně možné. Vyrovnání např. odlišné vybavenosti západoněmeckých a východoněmeckých regionů z hlediska občanského vybavení není předmětem regionálně-politických úvah. Podle J. Maiera by mělo být ponecháno na regionálních společenstvích, jaké služby a jakou formou se budou snažit rozvíjet. V tom by je měly podporovat především zemské vlády.

Potřeby a rozvojové příležitosti jednotlivých regionů a malých měst jsou dnes natolik diferencované, že je nutné k nim přistupovat individuálně (P. Dehne). Budoucí směřování obcí, měst a regionů by mělo být principiálně ponecháno na rozhodnutích místních aktérů. Stále důležitější roli by v této souvislosti měla hrát podle P. Dehne komunikace a spolupráce všech aktérů z veřejného i soukromého sektoru (koncept kooperativního regionálního rozvoje). Například řešení zásobování venkovského obyvatelstva zbožím každodenní potřeby má řadu alternativ: od subvencování místních obchodů, přes podporu pojízdných prodejen až po zajišťování nákupů sousedy nebo pracovníky neziskových organizací (v rámci komunity) či zvyšování mobility zakoupením obecního nebo mikroregionálního mikrobuse, který umožní zvláště seniorům nakupovat v okolních obcích nebo městech. Místní společenství se musí rozhodnout, jakou cestou se vydají, resp. začnou problém efektivně řešit.

Regionální politika a prostorové plánování musí podle P. Dehne více důvěřovat schopnostem místních společenství správně identifikovat a zodpovědně řešit své problémy. V periferních venkovských regionech samozřejmě s větší veřejnou pomocí. Podporovány by měly být především integrované regionální (mikroregionální) rozvojové strategie, které se budou snažit propojeně řešit klíčové problémy, jakými jsou stárnutí populace, pokles počtu obyvatel a budoucí zajištění dostupnosti a kvality občanského vybavení. Velká pozornost musí být věnována také meziobecní spolupráci.

Tomu by se měla přizpůsobit také přístup spolkové a zemských vlád. Podle převažujícího názoru dotázaných malých měst by měly především na zemské úrovni vzniknout dlouhodobé a široce zaměřené podpůrné programy. V současnosti je podpora rozvoje služeb na venkově jak podle oslovených expertů, tak i dotázaných zástupců malých měst příliš roztržštěná (nesystematická, převažují odvětvové přístupy) a zaměřená spíše na krátkodobé pilotní projekty.

4. Závěr a doporučení

Můžeme-li současnou situaci v oblasti koncepcí rozvoje služeb na venkově shrnout, tak celosvětově, jak ukazují zkušenosti nejenom Německa, tak tradiční koncepty k rozvoji selhávají a hledají se přístupy nové, inovativní. Výchoziskem by měly být následující principy:

- nabídka služeb by měla být koncipována tak, aby odpovídala specifickým místním potřebám a zdrojům a
- poskytování služeb by se mělo řídit dohodami mezi „venkovem a městem“ (to znamená, že by měly být řešeny v rámci funkčních regionů).

Do budoucna by se měla zvýraznit strategická role místních, resp. regionálních společenstev (vč. zapojení místních aktérů), usnadnit sdružování znalostí a zjednodušit rozhodování. Také by se měla posílit koordinace prostřednictvím strategického plánování (ze zdola nahoru) a systematická evaluace dopadu všech podpůrných politik, nástrojů a finančních toků. Umožní to lépe identifikovat místní potřeby v oblasti veřejných služeb ve venkovských regionech a lépe specifikovat podpůrné nástroje.

V současné době se připravuje Strategie regionálního rozvoje České republiky 2021+. V rámci tohoto klíčového koncepčního dokumentu se MMR snaží rozvoj venkova řešit v kontextu rozvoje městských regionů (odstupňovaných podle jejich hierarchického postavení – od metropolitních oblastí až po regionální centra), což je jistě pozitivní zjištění. Na druhé straně se ovšem předpokládá, že venkovská území v České republice budou rozdělena do tří až čtyř odlišných kategorií (v současné době se řeší minimálně dva projekty TAČR, jejichž cílem je typologie venkova nebo vymezení nemetropolitních regionů), přičemž pro každou z nich bude připraven specifický soubor podpůrných nástrojů. To je podle našeho názoru, opírajícího se německé zkušenosti, svým způsobem krok zpět. Obáváme se, že zástupci místních samospráv nebudou se zařazením jejich obcí a měst do jednotlivých kategorií spokojeni a autor MMR se nakonec nepodaří takovou koncepci politicky prosadit. Doporučujeme věnovat pozornost hlavně periferním regionům, a otázce jak v těchto územích zajistit nabídku a

odpovídající kvalitu veřejných služeb v podmínkách stárnutí populace a poklesu počtu obyvatel. Doporučujeme, aby v jednotlivých správních obvodech ORP (dohoda mezi centrem ORP a přilehlými obcemi) byly vytvořeny strategie rozvoje veřejných služeb (tvorby těchto strategických dokumentů by se měli účastnit také zástupci krajů). Po jejich schválení na úrovni MMR (podobně jako v případě komunitně vedeného místního rozvoje) by měly být financovány ze široce koncipovaného dotačního programu, který by umožňovat více způsobů řešení problémů).

Literatura

- [1] BARNES, T. J., MINCA, C. (2013). Nazi Spatial Theory: The Dark Geographies of Carl Schmitt and Walter Christaller. *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 103, no. 3, pp. 669-687. DOI 10.1080/00045608.2011.653732.
- [2] GREEN LEIGH, N., BLAKELY, E. J. (2013). *Planning Local Economic Development. Theory and Practice*. London: SAGE. ISBN 978-1-4522-4259-0.
- [3] HABER, M., RÜDIGER, A., BAUMGART, S. (2014). *Daseinsvorsorge in der Raumentwicklung. Sichern – Steuerung – Vernetzung – Qualitäten*. Blaue Reihe Dortmunder Beiträge zur Raumplanung, Band 143. Dortmund: Technische Universität, ISBN 978-3-8375-1336-3.
- [4] CHILLA, T., KÜHNE, O., NEUFELD, M. (2016). *Regionalentwicklung*. Stuttgart: Verlag Eugen Ulmer. ISBN 978-3-8252-4566-5.
- [5] CHRISTALLER, W. (1933). Die zentralen Orte in Süddeutschland. Eine ökonomisch-geographische Untersuchung über die Gesetzmäßigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischer Funktion. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1980. ISBN 3-534-04466-5 (Reprint d. Ausg. Jena 1933).
- [6] JEŽEK, J. (2013). Strategické plánování obcí a měst: nové přístupy a cesty k jeho zefektivnění. In *XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 372-376. ISBN 978-80-210-6257-3. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-6257-2013-46.
- [7] JEŽEK, J. (2016). Strategické plánování českých obcí a měst. In *XIX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 699-708. ISBN 978-80-210-8272-4. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-8273-2016-89.
- [8] KEGLER, K. R. (2016). *Zentrale Orte. Transfer als »Normalisierung«*, in: *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies*, vol. 15, no. 1, pp. 36–80. ISSN 1492-9732.
- [9] KNOX, P. L., MAYER, H. (2009). *Kleinstädte und Nachhaltigkeit. Konzepte für Wirtschaft, Umwelt und soziales Leben*. Basel: Birkhäuser Verlag AG. ISBN 978-3-7643-8579-8.
- [10] KÜPPER, P., KUNDOLF, S., METTENBERGER, T., TUITJER, G. (2018). Rural regeneration strategies for declining regions: trade-off between novelty and practicability. *European Planning Studies*, vol. 26, no. 2, pp. 229-255. DOI 10.1080/09654313.2017.1361583.
- [11] SCHLIER, O. (1937). Die zentralen Orte des Deutschen Reichs. Ein statistischer Beitrag zum Städteproblem. In: *Zeitschrift d. Gesellschaft für Erdkunde*, pp. 161-170.
- [12] SCHLUMP, CH., ZASPEL-HEISTERS, B. (2017). *Neue Leitbilder für die Raumentwicklung in Deutschland - Rahmenbedingungen, Entwicklungsstrategien und Umsetzungskonzepte*. Arbeitsberichte der ARL 19. Hannover: Akademie für Raumforschung und Landesplanung, ISBN 978-3-88838-408-0.
- [13] TREZIB, J. N. (2014). Die Theorie der zentralen Orte in Israel und Deutschland. Zur Rezeption Walter Christallers im Kontext von Sharonplan und "Generalplan Ost". *Europäisch-jüdische Studien – Kontroversen* 3. Berlin: De Gruyter Oldenbourg. ISBN 978-3-11-033825-6.
- [14] WECK, S., BEIßWENGER, S. (2014). Coping with peripheralization: Governance response in two German small cities. *European Planning Studies*, vol. 22, no. 10, pp. 2156–2171. DOI 10.1080/09654313.2013.819839.

Příspěvek byl zpracován v rámci řešení projektu Technologické agentury ČR Éta č. TL01000110 Budoucnost venkova v České republice: Výzvy, vize, rozvojové scénáře a adaptační strategie.